

Çokkültürlü Süpervizyon İlişkisinin Kurulması

Establishing Multicultural Supervisory Relationship

Betül Meydan^{ID}, Dilek Yelda Kağnıcı^{ID}

Öz. Kültürel özellikler, psikolojik danışma ilişkisinde olduğu gibi süpervizör ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayının arasında kurulan süpervizyon ilişkisinin niteliğinin belirlenmesinde de önemli rol oynamaktadır. Çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulması süpervizyonun etkililiği, süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının süpervizyon memnuniyeti, süpervizöre ve süpervizyon sürecine yönelik duyguları ve tutumları, danışanla kurulan ilişki ve psikolojik danışma sürecinin etkililiği üzerinde rol oynamaktadır. Yurtdışı alanyazında çokkültürlü süpervizyon ile ilgili çok fazla araştırma bulunmaktadır. Türkiye’de ise her ne kadar süpervizyon konusunda yapılan çalışmaların sayısının hızla arttığı görülsede çokkültürlü süpervizyon sınırlı sayıda çalışmada gündeme gelmiştir ve alanyazında çokkültürlü süpervizyon ilişkisi konusunu doğrudan inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda, bu çalışmada çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulmasında süpervizörlerin rollerinin, sorumluluklarının ve söz konusu ilişkinin kurulmasını etkileyen faktörlerin tartışılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler. Kültür, süpervizyon ilişkisi, süpervizör, süpervizyon alan psikolojik danışman adayı, Türkiye.

Abstract. Culture has a significant role in determining quality of supervisory relationship between supervisor and supervisee as in counseling process. Multicultural supervisory relationship has significant role in the effectiveness of supervision, supervisory satisfaction of supervisee, emotions about supervisor and supervision process, the therapeutic relationship with clients and counseling process. In recent years, importance of multicultural supervisory relationship has been frequently mentioned. In Turkey, although there has been a significant increase in studies regarding supervision, multicultural supervisory relationship was mentioned only in a few studies and no study regarding multicultural supervisory relationship was found. In this regard, the aim of the present study is to discuss the roles and responsibilities of supervisors in establishing multicultural supervisory relationship and the factors that facilitate and hinder the process.

Keywords. Culture, supervisory relationship, supervisor, supervisee, Turkey.

Betül MEYDAN (Sorumlu Yazar)

Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İzmir, Türkiye
e-mail: betul.meydan@ege.edu.tr

Dilek Yelda KAĞNICI

Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İzmir, Türkiye
e-mail: yelda.kagnici@ege.edu.tr

Geliş / Received: 13 Nisan/April 2018
Düzeltilme / Revision: 28 Mayıs/May 2018
Kabul / Accepted: 19 Eylül/September 2018

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association

İnsan davranışını anlamlandırmak için bireyin içinde yaşadığı kültürü göz önünde bulundurmak gereklidir. Psikolojik danışma sürecinin bütününde yani danışan ve psikolojik danışman arasındaki terapötik ilişkide, sorunun tanımlanmasında, tedavi planının oluşturulmasında, müdahale yöntemlerinin seçiminde ve izleme çalışmalarında kültür bu nedenle etkili bir öğedir (Vontress, 2002). Ancak genellikle kültürel faktörler psikolojik danışma sürecinde bir problem olarak göze çarpmadığı müddetçe göz ardı edilmektedir. Bu nedenle de çoğu zaman kültürel faktörler danışanın sürece taşıdığı konu ve/veya sorun ile ilişkisiz görülmektedir (Coleman, 1999). Oysaki etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim, din, sınıf ve diğer kültürel değişkenler bireylerin düşünceleri, varsayımları ve davranışları üzerinde etkiler barındırdığından psikolojik danışma süreci doğası gereği zaten çokkültürlüdür (Speight, Myers, Cox ve Highland, 1991).

Kültürün son derece etkili bir öge olduğu psikolojik danışmanın süpervizyon sürecinin de kültürden bağımsız olması mümkün değildir. Kültürün süpervizyon sürecindeki öneminin fark edilmesi çokkültürlü süpervizyon çalışmalarına yön vermiştir. Çokkültürlü süpervizyon danışana, psikolojik danışmana ve süpervizöre ait kültürel değişkenlerin süpervizyon sürecine dâhil edilmesidir. *Çokkültürlü süpervizyon* süpervizörlerin ve süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının farklı kültürel özelliklere sahip olan danışanlara etkili psikolojik danışma yardımı sunabilmek için çeşitli etnik, ırksal veya kültürel konuları (cinsiyet, sosyal sınıf, cinsel yönelim vb) süpervizyon ilişkisinde incelemesidir (Constantine, 1997 akt. Constantine, 2003).

Kültürel değişkenler süpervizör ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayının arasında kurulan süpervizyon ilişkisinin niteliğinin belirlenmesinde de önemli rol oynamaktadır. *Çokkültürlü süpervizyon ilişkisi*, süpervizyon sürecinde süpervizörün, süpervizyon alan psikolojik danışman adayının ve danışanın kültürel konularının çokkültürlü etkinliklerle ve süpervizörün kültürel konulara yönelik olumlu tutumuyla açıkça ele alındığı süpervizör ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayı arasındaki ilişki olarak tanımlanmaktadır (Fukuyama, 1994; Killian, 2001; Lawless, Gale ve Bacigalupe, 2001). Son yıllarda yurtdışı alanyazında çokkültürlü süpervizyon ilişkisinin öneminin daha sık vurgulandığı görülmektedir (Akkurt, Kolbert ve Ng, 2018; Burkard vd., 2006; Garrett vd., 2001; Gatmon vd., 2001; Inman, 2006).

Türkiye’de süpervizyon konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde, son yıllarda süpervizyon konusundaki çalışmaların sayısının hızla arttığı dikkat çekmektedir. Süpervizyon modelleri (Koç, 2013; Meydan, 2015b), süpervizyon yöntem ve teknikleri (Aladağ ve Bektaş, 2009; Denizli, Aladağ, Bektaş, Cihangir-Çankaya ve Özeke-Kocabaş, 2009; Büyükgöze-Kavas, 2011; Zeren ve Yılmaz, 2011), süpervizörlere ait değişkenler (Aladağ ve Bektaş, 2009; Denizli vd., 2009; Büyükgöze-Kavas, 2011), süpervizyonun psikolojik danışma becerilerine (Aladağ ve Bektaş, 2009; Denizli vd., 2009; Denizli, 2010; Büyükgöze-Kavas, 2011; Koç, 2013; Meydan, 2015a) ve psikolojik danışma özyeterliğine etkisi (Koç, 2013; Meydan, 2015b), psikolojik danışma oturumu sayısı ve süpervizyonun niteliğinden duyulan memnuniyet düzeyi ile psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri arasındaki ilişki (Pamukçu, 2011), lisans düzeyindeki psikolojik danışman adaylarının süpervizyon deneyimleri (Aladağ, 2014; Aladağ ve Kemer, 2016; İlhan, Rahat ve Yöntem, 2015; Ülker Tümlü, Balkaya-Çetin ve Kurtyılmaz, 2015), lisans düzeyindeki psikolojik danışman adaylarının süpervizyon ilişkisine yönelik görüşleri (Meydan ve Denizli, 2018), etkili süpervizyon uygulamaları (Aladağ ve Kemer, 2016), akran süpervizyonu (Atık, 2015; Atık, Çelik, Güç ve Tural, 2016) ve çokkültürlü yeterlikler (Kağnıcı, 2015a) yapılan çalışmalara örnek olarak gösterilebilir. Ancak süpervizyonda çokkültürlülük, çokkültürlü süpervizyon ve çokkültürlü süpervizyon yeterliklerinin henüz sadece bir iki çalışmada ele alındığı görülmektedir (Kağnıcı, 2015a, Kararımak, 2015; Siviş Çetinkaya ve Kararımak, 2012). Çokkültürlü süpervizyon ilişkisi konusunu ise doğrudan inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

21. yüzyılda psikolojik danışmanların sahip olması gereken mesleki yeterliklerin başında çokkültürlü psikolojik danışman yeterlikleri gelmektedir ve Türkiye’de de bu yeterlikleri psikolojik danışman eğitimiyle harmanlamak gerekmektedir (Kağnıcı, 2013). Çokkültürlülüğün günümüzdeki çok boyutlu yapısı göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’nin yoksulları, gey, lezbiyen, biseksüel ve trans bireyleri, yaşlıları, kadınları, engelli bireyleri, Yezidileri, Süryanileri, Arapları, Ermenileri, Rumları, Kürtleri, Romanları, Çerkezleri, Lazları ve Alevileri ile çokkültürlü bir yapıya sahip olduğu aşikârdır (Kağnıcı, 2015b). Psikolojik danışman adayları da bu kültürel çeşitlilik içinde yetişmektedir. Kimi zaman kültürel çeşitlilikler önyargılara neden olabilmektedir ve psikolojik danışman adaylarının da kültürel farklılıklara yönelik olası önyargılardan dolayı veya dolaysız olarak etkilenmiş olmaları mümkündür. Nitekim Türkiye’de

bireyle psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonunun incelendiği güncel ve kapsamlı bir çalışmada süpervizörler psikolojik danışman adaylarının psikososyal özelliklerinin psikolojik danışma sürecindeki rolüne dikkat çekerek bazı psikolojik danışman adaylarının “ana dilinin Türkçe olmamasından ve yetişmiş oldukları bölgenin şivesi ile konuşmalarından dolayı kendilerini ifade etmekte ve dili kullanmakta zorlandıklarını; yetiştikleri kültürel değerler ve inançlar paralelinde ilişkilerde göz teması kurma, iletişime geçme konusunda sıkıntılar yaşadıklarını; kendi sosyo-kültürel özellikleri ve inanışları dışında farklı görüşlere ve yaşantılara karşı esnek olmadıklarını” (Aladağ ve Kemer, 2016, s. 107) dile getirmişlerdir. Bu oldukça dikkatli bir şekilde ele alınması gereken bir bulgudur. Psikolojik danışman adaylarının farklı kültürel özelliklere sahip bireylerle etkili bir şekilde çalışabilmeleri için kültürel farkındalık, kültürel bilgi ve kültürel beceriden (Sue, Arredondo ve McDavis, 1992) oluşan çokkültürlü psikolojik danışma becerilerine sahip olmaları kritiktir. Kültürel açıdan böylesine zengin bir ülkede yaşayan psikolojik danışman adaylarının mezun olduklarında ülkenin çeşitli bölgelerinde farklı kültürel özelliklere sahip bireylere ruh sağlığı hizmeti sunacaklardır. Bu nedenle de kültürel farklılıklara sahip bireylerle etkili bir şekilde çalışabilecek donanıma formal eğitim yoluyla sahip olmaları gereklidir.

Farklı kültürel özelliklere sahip bireylerle etkili bir şekilde çalışabilmeleri için gerekli olan beceriler programa çokkültürlülük ile ilgili dersler konulması ile kazandırabileceği gibi programlardaki uygulama derslerinde özellikle de bireyle psikolojik danışma uygulaması dersi ve süpervizyon sürecinde psikolojik danışman adaylarına kazandırabilecek niteliktedir. Gerek lisans gerekse lisansüstü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programlarında eğitim gören ve bu eğitim sürecinde süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarıyla çokkültürlü süpervizyon sürecini hayata geçirmek ve çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurmak, ilgili programlardaki süpervizörlerin sorumluluğudur. Çeşitli araştırmacılar da (Ancis ve Marshall, 2010; Fong ve Lease, 1997; Fukuyama, 1994; Killian, 2001; Ladany, Hill, Corbett ve Nutt, 1996; Muse-Burke, Ladany ve Deck, 2001) süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının kültürel konulardaki farkındalığını ve yeterliğini artırmak amacıyla uygun süpervizyon ortamı oluşturmanın süpervizörlerin sorumluluğunda olduğunu ifade etmektedirler.

Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı, ilk olarak çokkültürlü süpervizyon yeterliklerine dikkat çekmek daha sonra ise süpervizyon alan psikolojik

danışman adaylarıyla çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulmasında süpervizörlerin rollerini ve sorumluluklarını ve söz konusu ilişkinin kurulmasını kolaylaştırabilecek ve zorlaştırabilecek faktörleri tartışmaktadır. Bu rol ve sorumlulukların bu çalışmayla ele alınmasının süpervizörlerin süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarıyla süpervizyon ilişkisi kurulması sürecinde çokkültürlü süpervizyon ilişkisi konusundaki farkındalıklarının artırılmasına katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda bu çalışmada sırasıyla çokkültürlü süpervizyon yeterlikleri, süpervizyon ilişkisi, çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulmasında süpervizörlerin rol ve sorumlulukları, çokkültürlü süpervizyon ilişkisinin süpervizyondaki rolü ve çokkültürlü süpervizyon ilişkisini etkileyen faktörler incelenmiştir.

Çokkültürlü Süpervizyon Yeterlikleri

Süpervizyon, formal bir eğitim gerektiren mesleki bir yeterliktir ve bu eğitim süpervizyon modelleri ve kuramları, ilişki kurma ve sürdürme, geribildirim verme, değerlendirme, eğitim ve psikolojik danışman adayının gelişimsel sürecini göz önünde bulundurma, etik ilkeler, çeşitlilik ve çokkültürlülük gibi konuları kapsamaktadır (Kağnıcı, 2015a). Çeşitlilik ve Hak Savunuculuğu, Psikolojik Danışman Eğitimi ve Süpervizyon Derneği'nin (Association for Counselor Education and Supervision [ACES]) 2011 yılında çıkardığı En İyi Uygulamalar Kılavuzu'nun 12 boyutundan biridir (Borders, 2014). *Çeşitlilik* boyutu Amerikan Psikologlar Derneği'nin (American Psychological Association [APA]) Süpervizyon Kılavuzu'nda (APA, 2014) da yer alan temel bir öğelerden biridir. Bu kılavuza göre süpervizörler;

- Tutumları, bilgi ve becerileri kapsayan çeşitlilik yeterliği hakkında öz farkındalık geliştirmek için çabalarlar,
- Saygı çerçevesinde bir süpervizyon ilişkisi kurmak ve psikolojik danışman adayının çeşitlilik yeterliklerini geliştirmeye yardımcı olmak amacıyla çeşitlilik yeterliklerini genişletmeye çabalarlar,
- Hayat boyu öğrenme kapsamında mesleki gelişimlerinin bir parçası olarak çeşitlilik yeterliği konusunda sürekli eğitimin değerinin farkındadırlar,
- Önyargılar, ayrımcılık ve stereotipilerin etkileri konusunda bilgi sahibi olmayı amaçlarlar.
- Danışanların iyiliği için gerekli durumlarda danışan hak savunuculuğunu üstlenirler,

- Süpervizyon ve eğitimde çeşitlilik yeterliği ile ilgili akademik yayınları takip etmeye çabalarlar (APA, 2014).

Buna ek olarak, alanyazında süpervizyon ilişkisinin niteliğinin süpervizörün çokkültürlü yeterliği ile de ilişkili olduğunu ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Constantine, 1997, akt. Gatmon vd., 2001). Ancak alanyazın süpervizörlerin süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarından daha az çokkültürlü yeterliklere sahip olduğunu işaret etmektedir (Norton ve Coleman, 2003). Bu nedenle süpervizyon vermeden önce tüm psikolojik danışman eğitimcilerin çokkültürlü bir eğitimden geçmesi gerektiği belirtilmektedir. Süpervizörler ilk olarak kendi kültürel ve kişisel değerlerinin farkında olmalı, kendi kültürleri hakkında bilgi sahibi olmalı, süpervizyon ilişkisini kültürel kavramlar çerçevesinde değerlendirmeli ve çokkültürlü yeterlikleri ortaya koyacağı beceriler geliştirmelidir (Arkin, 1999).

Çokkültürlü süpervizyon yeterliği süpervizörün süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının danışanlarıyla ilişkileri hakkında süpervizyon ilişkisi bağlamında çokkültürlülük ile ilgili konuları ele almadaki farkındalık, bilgi ve becerileridir (Constantine, 2003). Bu bağlamda çokkültürlü süpervizyon sürecinde süpervizörler a) güç ve ayrıcalık hakkında konuşmaları başlatmalı, b) çeşitlilik ve kültürel faktörlere vaka kavramlaştırmalarında dikkat etmeli, c) psikolojik danışman adayının çokkültürlü bilgi ve yeterliklerini ortaya çıkarmasına ve geliştirmesine yardım etmeli, d) kültüre duyarlı müdahale yöntemleri kullanılmalı, e) danışanın hak savunuculuğunu üstlenmeli ve f) kendi kültürel yeterliklerini değerlendirmelidir (Borders, 2014). Atkinson ve Lowe (1995) de çokkültürlü süpervizyon ilişkisinde süpervizörün süpervizyon alan psikolojik danışman adayının etnik kökeninin ve kültürel altyapısının varlığını kabul etmesi, buna ilgi göstermesi, bu konularda bilgi edinmesi ve söz konusu özellikleri takdir etmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Alanyazında da altı çizildiği üzere süpervizyonda çokkültürlülük, hem süpervizörün çokkültürlülük yeterliklerine sahip olması, hem de süpervizyon alan psikolojik danışman adayının çokkültürlülük yeterliklerinin gelişmesine destek olma rolü açısından önemlidir (Meydan ve Koçyiğit Özyiğit, 2016). Yurtdışında geçmişi daha eskilere dayanan çokkültürlü psikolojik danışma Türkiye’de son 10 yıldır ele alınmaya başlamıştır. Hatta çokkültürlü psikolojik danışma ilk defa 2004 yılında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalları tarafından hazırlanan lisans programında “Sosyal ve Kültürel Temeller” yeterliği alanında seçmeli ders olarak yer almaya başlamıştır (Bektaş, 2006). Şu

an lisans programlarında süpervizyon veren psikolojik danışman eğitimcilerinin çok büyük bir kısmının çokkültürlü psikolojik danışma eğitimi almış olma olasılığı bu nedenle oldukça düşüktür. Ancak formal bir eğitim yoluyla çokkültürlü psikolojik danışma konusunda donanıma sahip olmama durumunun psikolojik danışman eğitimcilerinin çokkültürlülük konusunda kendilerini geliştirmelerine bir engel teşkil etmeyeceği düşünülmektedir. Aladağ ve Kemer'in (2016) çalışmasında görüldüğü üzere aslında psikolojik danışman eğitimcilerinin çoğu süpervizyon vermeye yönelik formal bir eğitime de sahip olmadığı halde süpervizyon vermekte ve etkili işler ortaya koymaya çalışmaktadır. Benzer bir çabanın kültürel değişkenlerin başta süpervizyon ilişkisi olmak üzere süpervizyon sürecine dâhil edilmesinde de gösterilmesi gerekmektedir. Nitekim Şiviş Çetinkaya ve Kızılırmak'ın (2012) da altını çizdiği üzere süpervizyon veren psikolojik danışman eğitimcilerinin her daim çeşitli konularda yeterliklerini arttırmaları, yeni deneyimlere ve öğrenmeye açık olmaları gerekmektedir.

Süpervizyon İlişkisi

Süpervizyon ilişkisi etkili süpervizyon sürecinin önemli koşullarından biridir (Bernard ve Goodyear, 2009; Bordin, 1983; Efstation, Patton ve Kardash, 1990; Ellis, 1991; Ladany, Ellis ve Friedlander, 1999; Nelson ve Friedlander, 2001). Süpervizyon ilişkisi, alanyazında Bordin'in (1979; 1983) çalışmaları ile birlikte tanımlanmış; sonraki yıllarda Holloway (1995) tarafından genişletilmiş ve süpervizyon alanındaki pek çok araştırmacı (örn. Horrocks ve Smaby, 2006; Ladany vd., 1996; Ladany ve Lehrman-Waterman, 1999; Ramos-Sanchez vd., 2002) tarafından üzerinde çalışılmıştır. Süpervizyon ilişkisi kavramı, süpervizyon alan psikolojik danışman adayının süpervizyon altında yaptığı psikolojik danışma uygulamaları süresince kişisel ve mesleki gelişimini desteklemeyi amaçlayan süpervizör ile süpervizyon alan psikolojik danışman adayları arasında kurulan ilişki olarak betimlenebilir (Bordin, 1983; Holloway, 1995).

Bordin (1983) nitelikli süpervizyon ilişkisinin üç temel bileşene sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Bunlar; a) süpervizör ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayının üzerinde uzlaşıya vardıkları *süpervizyon amaçları*, b) söz konusu amaçlara ulaşmak için üzerinde uzlaşıya vardıkları *süpervizyon görevleri* ve c) bu süpervizyon amaç ve görevlerinin yerine getirilmesi sırasında süpervizör ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayının arasında kurulan *duygusal*

*bağ*dır. Bordin (1983) süpervizyon sürecinde öncelikli olarak üzerinde durulması gereken *süpervizyon amaçlarını* temel psikolojik danışma becerilerinin kazanılması, danışanların sorunlarını kavrama ve süpervizyon alan psikolojik danışmanların (adaylarının) kişisel ve mesleki farkındalıklarının arttırılması olarak tanımlamıştır. Süpervizyon ilişkisinin ikinci bileşeni olan *süpervizyon görevleri* ise süpervizyon amaçlarına ulaşmak için süpervizörün ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayının üstlendikleri bilgi verme, geribildirim verme, psikolojik danışma oturumlarının deşifrelerini yapma ve ses ve/veya görüntü kayıtlarını süpervizyona hazırlama ve vak'a sunumları hazırlama gibi vb. görevleri kapsamaktadır. Son bileşen ise süpervizyon alan psikolojik danışman adayı ile süpervizör arasında güvene ve işbirliğine dayalı bir *duygusal bağ* kurulmasıdır. Bu bağın süpervizyon ilişkisinin önemli bir belirleyicisi olduğu belirtilmektedir (Bordin, 1983).

Süpervizyon ilişkisi kavramını detaylı olarak ele alan bir diğer kuramcı Holloway'dir (1995). Holloway (1995) sistemli süpervizyon yaklaşımı içerisinde süpervizyon ilişkisinin *süpervizyon ilişkisinin kişilerarası yapısı*, *süpervizyon ilişkisinin aşamaları* ve *süpervizyon ilişkisi sözleşmesi* olmak üzere üç temel bileşeni olduğunu öne sürmüştür. Holloway'e (1995) göre süpervizyon ilişkisinde süpervizörün süpervizyon konusundaki uzmanlığından kaynaklanan hiyerarşik bir yapı söz konusudur ve bu yapı içerisinde süpervizyon ilişkisi başlangıç aşaması, olgunluk aşaması ve sonlandırma aşamasından meydana gelmektedir. Başlangıç aşamasında süpervizyon ilişkisi sözleşmesi yoluyla süpervizyon alan psikolojik danışman adayı ile süpervizör süpervizyon amaçlarını belirlemekte ve süreçteki görev ve rollerini netleştirmektedirler. Bununla birlikte, bu somut aşamalar sayesinde süpervizyon alan psikolojik danışman adayının ilişkiye yönelik ihtiyacı olan müdahalelerin belirlenmesi kolaylaşmaktadır.

Çokkültürlü Süpervizyon İlişkisi Kurulmasında Süpervizörlerin Rol ve Sorumlulukları

Alanyazında da sıklıkla altı çizildiği üzere çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulmasında süpervizörlerin birçok rol ve sorumluluğu bulunmaktadır. Süpervizörün farkındalığı, süpervizyonda güvenli bir ortam hazırlaması, psikolojik danışman adayı çokkültürlülüğe hazırlaması ve süpervizyon süreci boyunca kolaylaştırıcı ve öğretici olması çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulmasında süpervizörlerin rol ve sorumlulukları kapsamında ele alınmaktadır. Daha detaylı irdelenecek olursa temel rol ve sorumluluklar şunlardır;

- Süpervizyonda ve psikolojik danışma sürecinde kültürel konuları ele almanın önemini vurgulaması ve ortak bir dil geliştirmesi (Hird vd., 2001),
- Süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının kişisel ve mesleki konularını süpervizyonda rahatça açabilmelerine olanak tanımak için güvenli ve açık bir süpervizyon ortamı oluşturma konusunda sorumluluk almaları (Ancis ve Marshall, 2010; Killian, 2001; Ladany vd., 1996; Muse-Burke vd., 2001),
- Süpervizyon alan psikolojik danışman adayının kültürel altyapısının danışan üzerindeki etkilerini ele alma konusunda başlatıcı olmaları ve süpervizyon ilişkisindeki kültürel farklılıkları kabul etmeleri (Ancis ve Marshall, 2010),
- Süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarıyla kültürel benzerlikleri ve farklılıkları ele almadan önce, psikolojik danışman adayının farklı kültürlerle çalışmak konusundaki önceden var olan önyargıları ve hatalı bilişlerini belirlemeleri (Priest, 1994),
- Süpervizyon alan psikolojik danışman adayının kültürel farkındalığının bir süpervizyon sorumluluğu olduğunun farkında olması (Cook, 1994; Fong ve Lease, 1997),
- Çokkültürlülüğü ele almanın süpervizyon alan psikolojik danışman adayının kültürün psikolojik danışma uygulamalarındaki (örn. kuramsal oryantasyona karar verme, vakayı kavramlaştırma, tedavi planı oluşturma gibi) etkisini anlamasına yardımcı olacağı farkında olması (Hird, Cavalieri, Dulko, Felice ve Ho, 2001),
- Süpervizyonda gücün kullanımı konusunu süpervizyon alan psikolojik danışman adayını ile ele almak konusunda başlatıcı olmaları (Ancis ve Marshall, 2010),
- Süpervizörlerin süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının kültürel, kişilerarası ve terapötik süreçler arasındaki ilişkiyi anlamalarında ve kavramalarında kolaylaştırıcı bir rol üstlenmeleri (Lawless vd., 2001),
- Süpervizörlerin süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının genel psikolojik danışma yeterlikleri ile çokkültürlü yeterliklerini bütünleştirici bir rol üstlenmeleri (Wong, Wong ve Ishiyama, 2013),

- Danışanın kültürel altyapısının şu anki durumunu ve sorununu nasıl etkilediğini kavraması için süpervizyon alan psikolojik danışman adayına kültürel konularla ilgili sorular sorması, kültürel konuları da içeren bir kavramlaştırma yapma konusunda psikolojik danışman adayıyla işbirliği içinde çalışması ve gerekli durumlarda yüzleştirmesi (Burkard vd., 2006),
- Süpervizyonda kültürel konuların ele alınmasını teşvik edici yarı yapılandırılmış sorular kullanmaları (Ör: Senin kültürel değerlerin temelinde danışanın hakkında ne tür varsayımların var?, Kültürel olarak farklı danışanlarla çalışırken ne tür zorluklar ve sıkıntılar yaşıyorsun?) (Constantine, 1997, akt. Gatmon vd., 2001; Cook, 1994),
- Süpervizörlerin kültürel konuların keşfedilmesini kolaylaştırmaları, süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının kültüre uygun terapötik müdahaleler ve beceriler kullanmalarını teşvik etmeleri, süpervizyon alan psikolojik danışman adayının farkındalık düzeyini artırmaları ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayının danışanı ve kültürel konularını anlaması için kültürel konulara açık olmasını cesaretlendirmeleridir (Soheilian, Inman, Klinger, Isenberg ve Kulp, 2014).

Alanyazının betimlediği tüm bu rol ve sorumlulukların uygulamadaki karşılığının nasıl olabileceğinin ülkemizdeki kültürel gruplardan biri üzerinden ele alınarak irdelenmesinin tüm bu rol ve sorumlulukların anlaşılmasını kolaylaştırabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle Suriyeli bir üniversite öğrencisinin üniversiteye uyum konusunda zorluk yaşaması üzerine yardım sürecine başvurması şeklinde kurgulanmış örnek bir durum üzerinde bu rol ve sorumluluklar somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Bilindiği üzere ulusal köken açısından dezavantajlı gruplardan biri göçmen ve mültecilerdir ve Türkiye Suriye’de yaşanan iç savaş sonrası yoğun göç almıştır. Mayıs 2018 verilerine göre Türkiye’de geçici koruma kapmasında 3.589.384’dür (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018). Okullarda eğitim gören çocuk ve ergenlerin sayısı ise 2018 Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi ve E-Okul verilerine göre 603.929’dır (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri, 2018). Tüm bu veriler Türkiye’de psikolojik danışmanların gerek sosyal hayat içinde gerekse okullarda Suriyeli sığınmacılar ile yakın temas içinde olacağını göstermektedir.

Rol ve sorumluluklar incelendiğinde ilk olarak süpervizyonda kültürel konuları ele almanın önemli olduğu dile getirilmektedir. Süpervizyon ilişkisinde kültürel konuları ele alabilmek için öncelikle süpervizörlerin danışana dair olası kültürel durum ile ilgili ne bildiğini, ne düşündüğünü ve ne hissettiğini irdelemesi gerekir. Süpervizörün kendine soracağı ilk sorular “Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar hakkında ne düşünüyorum? Ne hissediyorum? Herhangi bir önyargım var mı? Varsa temeli ne? Varsa süpervizyon sürecini ve ilişkisini nasıl etkileyebilir? Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik durumları hakkında ne biliyorum? Mültecilerde kültürel uyum süreci nasıl işliyor? Kültürel uyum sürecini zorlaştıran ve kolaylaştıran faktörleri biliyor muyum? Mültecilerde travma hakkında ne biliyorum? vb.” olmalıdır. Bu ve benzeri soruların cevaplanması ve eksik bilgi varsa tamamlanması, olumsuz olarak nitelendirilecek tutumlar varsa konsültasyon desteği alınması çokkültürlü süpervizyon ilişkisinin sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi için ön koşul niteliğindedir. Bu aşamadan sonra yapılacak şey benzer sorgulamaları psikolojik danışman adayının yapmasına yardımcı olmaktır. Psikolojik danışman adaylarına da “Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar hakkındaki duygu ve düşüncelerin nelerdir? Suriyeli bir danışana psikolojik yardım sunma konusunda kendini nasıl hissediyorsun?” gibi sorular yönetilebilir. Tüm bu paylaşımların yapılabilmesi için kabul edici ve güvenli bir ortam yaratmak elbette ön koşuldur ve süpervizörün sorumluluğundadır.

Bu sorgulamalar neticesinde psikolojik danışman adayının olumsuz duygular ile yüzleşmesi olasıdır çünkü alanyazında da ifade edildiği üzere sığınmacılara tanınan haklar, istihdamda yaşanan sıkıntılar, dilencilik sorunu, nüfus artışı gibi gerekçelerle Suriyeli sığınmacılara yönelik tutum yıllar içinde olumludan olumsuzla kaymıştır (Deniz, Hülür ve Ekinci, 2016; Erdoğan, 2015; Karasu, 2016; Kaypak ve Bimay, 2016). Suriyeli sığınmacıların üniversitelere kabulü ve mezun olmaları durumunda Türkiye’de kalacak olmaları nedeniyle istihdam da yaşanabilecek sıkıntılar üniversite öğrencileri ve adaylarının tutumlarını olumsuz etkiler niteliktedir (Ergin, 2016). Psikolojik danışman adayının sığınmacılara yönelik önyargıları olmasa bile toplumdaki olumsuz önyargılara şahit olma ve bunlardan olumsuz etkilenmiş olma olasılığı vardır. Bu aşamada süpervizörün daha çok “psikolojik danışman” rolünü ön plana çıkarması ve psikolojik danışman adayına kültürel farkındalık kazanma aşamasında yardımcı olması faydalı olacaktır.

Bu aşamadan sonra kültürel bilgi ve beceri kazandırmak amacıyla yol almak faydalı olacaktır. Bu aşamada psikolojik danışman adayı Suriyeli danışan ile

çalışmaya hazırsa, psikolojik danışma sürecinin evreleri göz önünde bulundurularak süpervizyon verilmesi uygundur. Bilindiği üzere psikolojik danışma sürecinin ilk evresi keşiftir. Danışan ile etkili iletişim kurma, danışanın sorununu anlamaya çalışma, kavramsallaştırma bu evrede kritiktir. Psikolojik danışman adayının danışanla etkili bir şekilde çalışabilmesi için kültürel uyum süreci ve travma, üniversite uyum süreci ve baş etme yöntemleri hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Süpervizörün psikolojik danışman adaylarına bu konularda okumalar yapmasını önermesi, okuduklarını tartışma olanağı sunması ve elde ettiği bilgiyi psikolojik danışma sürecinde nasıl kullanabileceği konusunda destek olması bir diğer ifade ile daha çok “öğretmen rolü”nü ön plana çıkarması uygun olacaktır. Bu noktada süpervizörün de kültürel değişkenlerin vaka kavramlaştırmalarında nasıl ele alınması gerektiğini vurgulayan çokkültürlü vaka kavramlaştırma modellerini (Ör: Çokkültürlü Değerlendirme Müdahale Süreci Modeli) bilmesi ve psikolojik danışman adayına da önermesi gerekecektir.

Süpervizörlerin rollerinden biri de süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının kültüre uygun terapötik müdahaleler ve beceriler kullanmalarını teşvik etmeleridir. Bu aynı zamanda psikolojik danışman adayının çokkültürlü psikolojik danışma yeterliklerinden bir diğeri olan kültürel beceri kazanmasına da olanak sağlamaktadır. Psikolojik danışman adayının kullandığı sözel olmayan iletişimden teknik ve stratejilere kadar çok boyutlu olarak kültürü dikkate alması gerektiği bir aşamadır. Bu noktada süpervizörlerin de bu konuda bilgi sahibi olması, alanyazındaki araştırmaları (“Sığınmacılar ve mülteciler ile çalışılırken daha işlevsel olduğu düşünülen teknikler nelerdir? Suriyeli sığınmacılarla yürütülen ruh sağlığı hizmetlerinde etkililiği kanıtlanmış teknikler nelerdir? vb) takip etmesi, psikolojik danışman adayını da okumaya ve araştırmaya sevk etmesi ve psikolojik danışman adayına becerilerin uygulanması konusunda süpervizyon vermesi gerekmektedir.

Çokkültürlü Süpervizyon İlişkisinin Süpervizyondaki Rolü

Görüldüğü üzere çokkültürlü süpervizyon ilişkisi süpervizyon alan psikolojik danışman adayının ve süpervizörün değerleri, dünya görüşü ve inançları üzerine inşa edilmektedir (Constantine, 1997, akt. Gatmon vd., 2001). Süpervizyon ilişkisinde kültürel etkileri göz ardı etmenin süpervizyon sürecinde süpervizör ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayları arasında çatışmalara neden olabileceği (Akkurt, Kolbert ve Ng, 2018; Cook ve Helms, 1988) ve

süpervizyonda kültürel konuları ele almadaki başarısızlığın süpervizör ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayları arasındaki ilişkide yanlış anlamalara ve kopmalara neden olabileceği (Constantine, 1997, akt. Gatmon vd., 2001) belirtilmektedir. Alanyazın incelendiğinde, çokkültürlü süpervizyon ilişkisinin süpervizyon alan psikolojik danışman adayları, süpervizyon süreci, psikolojik yardım hizmetini alan danışan ve psikolojik danışma süreci üzerindeki etkilerinin araştırmalara konu olduğu görülmektedir.

Yapılan çalışmalar çokkültürlü süpervizyon ilişkisinin süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının *mesleki gelişimine* ve *süpervizyonda yaşadığı duygulara* etkisi olduğunu göstermektedir. Örneğin; Constantine (1997, akt. Gatmon vd., 2001) tarafından yapılan çalışmada süpervizyona kültürel konuların dâhil edilmesinin süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının mesleki gelişimi açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde, Gatmon ve diğerlerinin (2001) yaptıkları araştırmanın sonuçları da süpervizyon ilişkisinde kültürel değişkenlerin tartışılması için güvenli bir ortam oluşturulmasının, derinlemesine diyaloglar kurulmasının ve bu tartışmalara süpervizyonda sıkça fırsat tanınmasının süpervizyon alan psikolojik danışman adayları ile oluşturulan çalışma uyumuna ve psikolojik danışman adaylarının mesleki gelişimine katkı sağladığını göstermiştir. Belirli kültürel konulardaki öğrenmelere ve keşfetmelere zemin hazırlayan çokkültürlü süpervizyon ilişkisi, süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının çokkültürlü yeterlikleri kazanmalarına zemin hazırlamaktadır (Constantine, 1997, akt. Gatmon vd., 2001; Killian, 2001; Lawless vd., 2001; Leong ve Wagner, 1994). Bununla birlikte, süpervizyona kültürel konuların dâhil edilmesinin güçlü bir süpervizyon ilişkisi kurulmasını sağladığı ve güçlü bir süpervizyon ilişkisinin de süpervizyonda farklı kültürel konular ele alındığında süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının kendilerini güvenilir bir ortamda hissetmelerini sağladığı görülmüştür. Bir başka araştırmada da (Burkard vd., 2006) kültürel duyarlılığın süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının süpervizörlerine duyacakları güven ve süpervizyonda hissedecekleri rahatlık ve güvende olma hissi için bir temel oluşturduğunu göstermiştir. Ancak, kültürel konulara basmakalıp tepkilerle ele alan, reddeden veya yok sayan bir süpervizöre sahip olmanın süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarında hayal kırıklığı ve kafa karışıklığı yarattığı bulunmuştur.

Çokkültürlü süpervizyon ilişkisi süpervizyon ortamı ve süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının *süpervizyon memnuniyeti* üzerinde rol oynamaktadır. Gatmon ve diğerleri (2001) çokkültürlü süpervizyon ilişkisinin psikolojik

danışman adayının süpervizyon memnuniyetini ve süpervizyon ortamının güvenilirliğini artırdığını bulmuşlardır. Benzer şekilde, Hird, Cavalieri, Dulko, Felice ve Ho (2001) araştırmalarında süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının süpervizörleri ile sosyokültürel özelliklerine yönelik tutumlarını açıkça konuşmaları durumunda süpervizyon memnuniyetlerinin arttığı bulunmuştur. Inman (2006) tarafından yürütülen araştırmada da süpervizörlerin çokkültürlü yeterlikleri ile süpervizyon alan psikolojik danışman adayı ile aralarındaki süpervizyon ilişkisi ve süpervizyon memnuniyeti arasında olumlu bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Kültürü süpervizyon sürecinin bir parçası olarak ele almayan süpervizörlerin ise süpervizyonda psikolojik danışman adayları tarafından gösterilen dirence daha çok maruz kalabilecekleri, süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının kendilerini daha az açacakları ve bu durumun süpervizyonun niteliğini olumsuz etkileyeceği görülmüştür (Ladany vd., 1996).

Çokkültürlü süpervizyon ilişkisinin *danışanla kurulan terapötik ilişki* ve *psikolojik danışma sonuçları (client outcome)* üzerinde de rolü bulunmaktadır. Gatmon ve diğerleri (2001) çokkültürlü süpervizyon ortamının süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının danışanlarla kurdukları terapötik ilişkilerine de çokkültürlü konuları sürece dâhil etmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Burkard ve diğerlerinin (2006) araştırmasında çokkültürlü süpervizyonda tüm süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının kültürel konularının ele alınmasından dolayı kendilerini güvende hissettikleri ve dolayısıyla süpervizyon alan psikolojik danışman adayının, süpervizyon ilişkisinin ve psikolojik danışma sonuçlarının bu durumdan olumlu etkilendiği; ancak çokkültürlü olmayan süpervizyonda kültürel konuların süpervizörler tarafından basmakalıp tepkilerle ele alınmasının, reddedilmesinin, önemsenmemesinin veya yok sayılmasının süpervizyon ilişkisinin niteliğini ve psikolojik danışma sonuçlarının etkililiğini azalttığı görülmüştür. Dahası, süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının süpervizyonda kültürel konuların ele alınmasının psikolojik danışman adaylarının farkındalıklarını arttırdığı ve bunun da terapötik çalışmalarına katkı sağlayacağına inandıkları görülmüştür. Benzer şekilde, Ancis ve Marshall'ın (2010) araştırmasının sonuçları, süpervizyonda çokkültürlü konuların ele alınmasının danışanın özellikle bu konulardaki farkındalığının artmasını ve bu konularda bilinçli hale gelmesinin psikolojik danışma sürecinden daha çok yararlanmasını sağladığını göstermiştir.

Sonuç olarak, çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulması süpervizyonun etkililiği, süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının süpervizyon memnuniyeti,

süpervizöre ve süpervizyon sürecine yönelik duyguları ve tutumları, danışanla kurulan ilişki ve psikolojik danışma sürecinin etkililiği üzerinde rol oynadığı görülmektedir.

Çokkültürlü Süpervizyon İlişkisini Etkileyen Faktörler

İlgili alanyazında çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulmasını etkileyen bazı kolaylaştırıcı ve zorlaştırıcı faktörlerin varlığından söz edilmektedir. Çokkültürlü süpervizyon ilişkisini *kolaylaştırıcı faktörler* süpervizöre ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayına ilişkin faktörler olarak sınıflandırılabilir. *Süpervizöre ilişkin kolaylaştırıcı faktörler* arasında süpervizörün kendi kültürel geçmişi, deneyimleri ve önyargıları ile ilgili farkındalığı, açıklığı ve saydamlığı (Ancis ve Marshall, 2010), kültürel ve ırksal konulara ilişkin farkındalığının yüksek olması, açık olması ve yakın ilgi göstermesi (Killian, 2001) ve kültür temelli konuları ele almaya istekli oluşu ve çokkültürlü etkinliklere fırsat tanınması (Fukuyama, 1994; Killian, 2001; Lawless vd., 2001) yer almaktadır. *Süpervizyon alan psikolojik danışman adayına ilişkin kolaylaştırıcı faktörlere* ise süpervizyon alan psikolojik danışman adayının kişisel değerleri ve inançları hakkında farkındalığını artırmaya açık oluşu (Ancis ve Marshall, 2010) örnek gösterilmektedir. Bununla birlikte, süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının çokkültürlü yeterliklerini etkili bir şekilde değerlendirebilmesi (Ancis ve Marshall, 2010) süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının kendilerini açmalarını ve süpervizyonda daha rahat hissetmelerini sağlamakta ve dolayısıyla çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulmasını kolaylaştırmaktadır.

Çokkültürlü süpervizyon ilişkisini *zorlaştırıcı faktörlere* ise istemsiz ırkçı davranış ve söylemler, süpervizör ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayları arasında açık ve yeterli iletişimin olmayışı, süpervizyon ilişkisinde kişilerarası farkındalığın eksikliği, süpervizörün süpervizyon alan psikolojik danışman adayının sözel olmayan ipuçlarına duyarsız oluşu, ele alınmayan ırk ve etnik köken konuları, cinsiyete ilişkin önyargılar, psikolojik zorlukların kültürel açıklamalarının aşırı vurgulanması ve süpervizörün geribildirim verirken uygun tepkileri ve soruları kullanmadaki yetersizliği (Cook, 1994; Fong ve Lease, 1997; Killian, 2001; Priest, 1994) örnek gösterilmektedir.

Özetle, süpervizörün kendi kültürel geçmişi, deneyimleri ve önyargıları ile ilgili farkındalığının ve bunları süpervizyonda konuşmaya ilişkin istekliliğinin ve süpervizyonda kültürle ilgili konuları ele alma konusundaki açıklığı çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulmasını kolaylaştırmaktadır. Ancak, süpervizyonda

kültürle ilgili oluşan gizli gündemler, istemsiz ırkçı davranış ve söylemler, bazı kültürel özelliklere yönelik önyargılar ve süpervizyonda gündeme gelen kültürel konuları ele almadaki isteksizlik çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulmasını zorlaştırmaktadır.

SONUÇ

Bilindiği üzere süpervizyon ilişkisi, süpervizyonun etkililiğini belirleyen en temel öğelerden biridir (Bernard ve Goodyear, 2009). Süpervizyon konusunda yapılan bazı çalışmalar (örn. Nelson ve Friedlander, 2001) süpervizyon alan psikolojik danışman adayları tarafından etkili süpervizyonun en sık tekrar edilen belirleyicilerinden birinin süpervizörleriyle kurdukları süpervizyon ilişkisi olduğunu göstermiştir. Psikolojik danışma sürecinin çokkültürlü doğası göz önünde bulundurulduğunda da çokkültürlü süpervizyon ilişkisinin kurulması gerektiği aşikârdır.

İlgili yurt dışı alanyazında çokkültürlü süpervizyon yeterliklerine oldukça önem verildiği görülmektedir. Benzer şekilde çokkültürlü süpervizyon ilişkisi de süpervizyon alanyazınında üzerinde çalışılan temel konular arasındadır. Daha önce belirtildiği üzere kültürle ilgili oluşan gizli gündemler, istemsiz ırkçı davranış ve söylemler, bazı kültürel özelliklere yönelik önyargılar ve süpervizyonda gündeme gelen kültürel konuları ele almadaki isteksizlik gibi çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurulmasını zorlaştıran faktörleri bertaraf etmek psikolojik danışman eğitimcilerinin temel görevleri arasında yer almaktadır. Haksavunucusu olmak, sosyal adaleti önemsemek ve psikolojik danışmanları bu yeterliklerle donatmak psikolojik danışman eğitimcilerinin sorumlulukları arasındadır. Türkiye'deki psikolojik danışman eğitimcilerinin de çokkültürlü süpervizyon yeterlikleri konusunda kendilerini geliştirmelerinin, çokkültürlü süpervizyon ilişkisi kurmak için çaba harcamalarının ve bu ilişkiyi etkileyen faktörleri dikkatli bir şekilde ele almalarının süpervizyon sürecinin etkililiğini arttırmak adına gerekli olduğuna inanılmaktadır. Nitekim kültürel çeşitlilik göz ardı edilemeyecek bir gerçekliktir ve haksavunuluğunun, çokkültürlü psikolojik danışmanın, sosyal adaletin psikolojik danışmanların temel sorumlulukları arasında yer aldığı bu dönemde kültürel çeşitliliği 1960'lı yıllar öncesindeki gibi psikolojik danışmada yok saymak artık mümkün değildir. Kültürel olarak hapsolmuş psikolojik danışman adaylarını haspoldukları yerden çıkarmak, özgürleştirmek çağdaş psikolojik danışman eğitimcilerinin görevidir. Türkiye'de

kültürel çeşitlilik konularını ele almak tarihsel süreç boyunca zorlayıcı olmuştur ve kimi zaman da tehlikeli sulara yüzmekle eş değerde görülmüştür (Kağnıcı, 2015). Ancak son 10 yıldır çokkültürlülük konuları gerek eğitim alanında gerekse psikolojik danışma alanında daha çok ele alınmaya başlanmıştır. Bu da elbette umut verici bir gelişmedir. Daha önce belirtildiği üzere çokkültürlü süpervizyon ve süpervizyon ilişkisine dair Türkiye’de herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu konularda araştırmalar yapmanın hem güncel durumu ortaya koymak hem de geliştirebilecek yönlerimizi görmek adına önemli veriler sağlayacağı düşünülmektedir.

Yazarlar Hakkında / About Authors

Betül Meydan. Ege Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda 2007 yılında lisans eğitimini, 2010 yılında yüksek lisans eğitimini ve 2014 yılında doktora eğitimini tamamlamıştır. Meslek yaşamına 2007 yılında Ege Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak başlamıştır ve aynı üniversitede çalışmalarına devam etmektedir. Araştırma ilgi alanları psikolojik danışman eğitimi ve süpervizyonu, süpervizyon ilişkisi, kariyer psikolojik danışmanlığı ve okul psikolojik danışmanlığıdır.

Betül Meydan completed her bachelor degree in 2007, graduate degree in 2010 and doctorate degree in 2014 in Ege University, Guidance and Counseling Program. She has been working in Ege University Guidance and Counseling Department as a research assistant since 2007. Her research interests are counselor training and supervision, supervisory relationship, career counseling and school counseling.

Dilek Yelda Kağnıcı. ODTÜ Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim dalında 1997 yılında lisans, 1999 yılında yüksek lisans ve 2004 yılında doktora eğitimini tamamlamıştır. 1998-2000 yılları arasında ODTÜ Sağlık ve Rehberlik Merkezi bünyesinde psikolojik danışman olarak çalışmıştır. 2001-2003 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde Incarnate Word Üniversitesi Psikolojik Danışma Merkezinde psikolojik danışman olarak staj yapmıştır. 2004 yılından günümüze kadar Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Psikolojik danışman eğitimi ve süpervizyonu, çokkültürlü psikolojik danışma eğitimi ve uluslararası öğrencilerin psikolojik uyumuna yönelik çeşitli yurtiçi ve dışı yayınları bulunmaktadır.

Dilek Yelda Kağnıcı completed her bachelor degree in 1997, graduate degree in 1999 and doctorate degree in 2004 in Middle East Technical University, Guidance and Counseling Program. She worked as a counselor in METU Health Center between 1998 and 2000. Between 2001 and 2003 she worked as an intern counselor in Incarnate Word University Counseling Center, USA. Since 2004 she has been working as a faculty member in Guidance and Counseling department in Ege University. Her research interests are counselor training and supervision, multicultural counseling and adaptation of international students.

Yazar Katkıları / Author Contributions

Makalede belirtilen yazar sıralaması, her bir yazarın sağladığı katkı oranı dikkate alınarak, fikir birliği ve onayı ile yapılmıştır.

Author names listed according to the contribution of the each author with the consent of all the authors.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar tarafından çıkar çatışmasının olmadığı rapor edilmiştir.
The authors declared that they have no conflict of interest.

Fonlama / Funding

Bu araştırmada herhangi bir fon desteği alınmamıştır.
No funding support was received for the present study.

Etik Bildirim / Ethical Standards

Bu çalışma etik standartlara uygun olarak tamamlanmıştır. Çalışmada insan ya da hayvan denek kullanılmamıştır.

All procedures performed in studies were in accordance with the ethical standards. This research does not contain any studies with humans or animals.

ORCID

Betül Meydan <http://orcid.org/0000-0002-9978-6255>

Dilek Yelda Kağnıcı <http://orcid.org/0000-0002-5201-4784>

KAYNAKÇA

- Akkurt, M. N., Kolbert, J. ve Ng, K. (2018). Multicultural discussion as a moderator of key counseling supervision-related constructs. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 1-14, DOI: 10.1007/s10447-018-9337-z
- Aladağ, M. (2014). Psikolojik danışman eğitiminin farklı düzeylerinde bireyle psikolojik danışma uygulaması süpervizyonunda kritik olaylar. *Ege Eğitim Dergisi*, 15, 428-475.
- Aladağ, M. ve Bektaş, D. Y. (2009). Examining individual-counseling practicum in a Turkish undergraduate counseling program. *Eğitim Araştırmaları*, 37, 53-70.
- Aladağ, M. ve Kemer, G. (2015, Ekim). Türkiye’de psikolojik danışman eğitiminde bireyle psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonu: Bir durum çalışması. *13. Ulusal PDR Kongresi*, Mersin.
- Aladağ, M. ve Kemer, G. (2016). *Psikolojik danışman eğitiminde bireyle psikolojik danışma uygulamasının ve süpervizyonunun incelenmesi*. Bilimsel Araştırma Projesi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- American Psychological Association. (2014). *Guidelines for clinical supervision in health service psychology*. <http://apa.org/about/policy/guidelines-supervision.pdf> adresinden erişildi.
- Ancis, J. R. ve Marshall, D. S. (2010). Using a multicultural framework to assess supervisees' perceptions of culturally competent supervision. *Journal of Counseling and Development*, 88(3), 277-284.
- Arkin, N. (1999). Culturally sensitive student supervision: Difficulties and challenges. *The Clinical Supervisor*, 18(2), 1-16.
- Atik, G. (2015, Ekim). Yapılandırılmış akran grup süpervizyonu sürecinin psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri üzerindeki etkisi. *13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Mersin, Türkiye.
- Atik, G., Çelik, E. G., Tural, N. ve Güç, E. (2015, Ekim). Psikolojik danışman adaylarının akran grup süpervizyonu sürecindeki metafor kullanımlarına ilişkin görüşleri. *13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Mersin, Türkiye.
- Atkinson, D. R. ve Lowe, S. M. (1995). The role of ethnicity, cultural knowledge, and conventional techniques in counseling and psychotherapy. İçinde J. G. Ponterotto, J. M. Casas, L. A. Suzuki ve C. M. Alexander (Ed.), *Handbook of multicultural counseling* (s. 387-414). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications.
- Bektaş, D. Y. (2006). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ve psikolojik danışman eğitimindeki yeri. *Ege Eğitim Dergisi*, 1, 43-59.
- Bernard, J. M. ve Goodyear, R. K. (2009). *Fundamentals of clinical supervision* (4th ed.) MA: Pearson.
- Borders, L. D. (2014). Best practices in clinical supervision: Another step in delineating effective supervision practice. *American Journal of Psychotherapy*, 68, 151-162.
- Bordin, E. S. (1979). The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance. *Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 16(3), 252-260, doi: 10.1037/h0085885

- Bordin, E. S. (1983). Supervision in counseling: II. Contemporary models of supervision: A working alliance based model of supervision. *The Counseling Psychologist*, 11(1), 35-42. <http://dx.doi.org/10.1177/0011000083111007>.
- Burkard, A. W., Johnson, A. J., Madson, M. B., Pruitt, N. T., Contreras-Tadych, D. A., Kozlowski, J. M., Hess, S. A. ve Knox, S. (2006). Supervisor cultural responsiveness and unresponsiveness in cross-cultural supervision. *Journal of Counseling Psychology*, 53(3), 288-301.
- Büyüköze- Kavas, A. (2011). Bireysel ve grupla psikolojik danışma uygulamalarına yönelik bir değerlendirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2). 411-432.
- Coleman, H. L. K. (1999). Training for multicultural supervision. İçinde E. Holloway ve M. Carroll (Ed.) *Training counseling supervisors* (s.130-161). London: Sage Publications.
- Chang, C. Y. ve Flowers, L. R. (2009). Multicultural supervision competence. İçinde: *State of the art in clinical supervision*, (Eds. John R. Culbreth and Lori L. Brown). (ss.1-18). Routledge Taylor & Francis Group.
- Constantine G. C. (2003). Multicultural competence in supervision. İçinde D. B. Pope Davis, H. L. K. Coleman, W. M. Liu ve R. L. Toporek (Ed.), *Handbook of multicultural competencies in counseling and psychology* (s. 383-391). California: Sage Publications.
- Cook, D. A. (1994). Racial identity in supervision. *Counselor Education and Supervision*, 34(2), 132-141.
- Cook, D. A. ve Helms, J. E. (1988). Visible racial/ethnic group supervisees' satisfaction with cross-cultural supervision as predicted by relationship characteristics. *Journal of Counseling Psychology*, 35(3), 268-274.
- Deniz, A. Ç., Hülür, A. B. ve Ekinci, Y. (2016). Göç, strateji ve taktik: Suriyeli sığınmacıların gündelik hayat deneyimleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1077- 1087.
- Denizli, S. (2010). *Danışanların algıladıkları terapötik çalışma uyumu ve oturum etkisi düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması: Ege Üniversitesi örneği*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Denizli, S., Aladağ M., Bektaş, D. Y., Cihangir-Çankaya, Z. ve Özeke-Kocabaş, E. (2009, Ekim). *Psikolojik danışman eğitiminde bireyle psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonu: Ege Üniversitesi Örneği*. Sözel bildiri. X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye.
- Efstation, J. F., Patton, M. J. ve Kardash, C. M. (1990). Measuring the working alliance in counselor supervision. *Journal of Counseling Psychology*, 37(3), 322-329.
- Ellis, M. V. (1991). Critical incidents in clinical supervision and in supervisor supervision: Assessing supervisory issues. *Journal of Counseling Psychology*, 38(3), 342-349.
- Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Ergin, H. (2016). Turkish university students' perceptions towards their Syrian classmates. *Education and Science*, 184, 399-415.

- Fong, M. L. ve Lease, S. H. (1997). Cross-cultural supervision: Issues for the White supervisor. İçinde D. B. Pope-Davis ve H. L. K. Coleman (Ed.), *Multicultural aspects of counseling series, Vol. 7. Multicultural counseling competencies: Assessment, education and training, and supervision* (s. 387-405). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications.
- Fukuyama, M. A. (1994). Critical incidents in multicultural counseling supervision: A phenomenological approach to supervision research. *Counselor Education and Supervision, 34*(2), 142-151.
- Garrett, M. T., Borders, L. D., Crutchfield, L. B., Torres-Rivera, E., Brotherton, D. ve Curtis, R. (2001). Multicultural supervision: A paradigm of cultural responsiveness for supervisors. *Journal of Multicultural Counseling and Development, 29*(2), 147-158.
- Gatmon, D., Jackson, D., Koshkarian, L., Martos-Perry, N., Molina, A., Patel, N. ve Rodolfa, E. (2001). Exploring ethnic, gender, and sexual orientation variables in supervision: Do they really matter?. *Journal of Multicultural Counseling and Development, 29*(2), 102-113.
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2018). *Geçici koruma kapsamı altındaki öğrencilerin eğitim hizmetleri*. hbgm.meb.gov.tr/meb_ays_dosyalar/2018_03/26120318_26-03-2018__Ynternet_BYlteni.pdf adresinden erişildi.
- Hird, J. S., Cavalieri, C. E., Dulko, J. P., Felice, A. A. ve Ho, T. A. (2001). Visions and realities: Supervisee perspectives of multicultural supervision. *Journal of Multicultural Counseling and Development, 29*(2), 114-130.
- Holloway, E. L. (1995). *Clinical supervision: A systems approach*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Horrocks, S. ve Smaby, M. H. (2006). The supervisory relationship: Its impact on trainee personal and skills development. *Compelling Perspectives on Counselling: VISTAS, 173-176*.
- Inman, A. G. (2006). Supervisor multicultural competence and its relation to supervisory process and outcome. *Journal of Marital and Family Therapy, 32*(1), 73-85.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018). *Göç istatistikleri*. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik adresinden erişildi.
- İlhan, T., Rahat, E. ve Yöntem, M. K. (2015, Ekim). *Psikolojik danışman adaylarının süpervizyon sürecinde yaşadıkları danışma kaygısına ve süpervizyon eğitimine yönelik deneyimlerinin incelenmesi*. Sözel Bildiri. 13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Mersin, Türkiye.
- Kağnıcı, D. Y. (2013). Çokkültürlü psikolojik danışman eğitiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarına yerleştirilmesi. *Türk Psikoloji Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5*(40), 222-231.
- Kağnıcı, Y. (2015a, Ekim). *Çokkültürlü süpervizyon ve çokkültürlü süpervizyon yeterlikleri*. 13. Ulusal PDR Kongresi, Mersin, Türkiye.
- Kağnıcı, D. Y. (2015b). Çokkültürlülük ve Türkiye'deki duruma ilişkin değerlendirmeler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bülteni, 26*, 44-46.
- Kararımak, Ö. (2015). Psikolojik danışma alanında değişen paradigma: Kültüre duyarlı ve hak savunucusu psikolojik danışman eğitimi. F. Kurter ve J.S. Mattis. *Türkiye'de*

uygulamacıların gözüyle psikolojik danışmada kültüre duyarlı olma içinde (s. 362-385) İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.

- Karasu, M. A. (2016). Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların kentle uyum sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21, 995-1014.
- Killian, K. D. (2001). Differences making a difference: Cross-cultural interactions in supervisory relationships. *Journal of Feminist Family Therapy*, 12(2-3), 61-103.
- Koç, İ. (2013). *Kişilerarası süreci hatırlama tekniğine dayalı süpervizyonun psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerine, öz yeterlik ve kaygı düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Ladany, N., Hill, C. E., Corbett, M. M. ve Nutt, E. A. (1996). Nature, extent, and importance of what psychotherapy trainees do not disclose to their supervisors. *Journal of Counseling Psychology*, 43(1), 10-24.
- Ladany, N., Ellis, M. V. ve Friedlander, M. L. (1999). The supervisory working alliance, trainee self-efficacy, and satisfaction. *Journal of Counseling and Development*, 77(4), 447-455.
- Ladany, N. ve Lehrman-Waterman, D. E. (1999). The content and frequency of supervisor self-disclosures and their relationship to supervisor style and the supervisory working alliance. *Counselor Education and Supervision*, 38(3), 143-160, doi: 10.1002/j.1556-6978.1999.tb00567.x
- Lawless, J. J., Gale, J. E. ve Bacigalupe, G. (2001). The discourse of race and culture in family therapy supervision: A conversation analysis. *Contemporary Family Therapy*, 23(2), 181-197.
- Leong, F. T. Ve Wagner, N. S. (1994). Cross-cultural counseling supervision: What do we know? What do we need to know?. *Counselor Education and Supervision*, 34(2), 117-131.
- Meydan, B. (2015a). Psikolojik danışman adaylarının içerik yansıtma ve duygu yansıtma becerilerine ilişkin yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(4), 1-15.
- Meydan, B. (2015b). Bireyle psikolojik danışma uygulamasında mikrobegeri süpervizyon modelinin etkililiğinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma Dergisi*, 5(43), 55-68.
- Meydan, B. ve Koçyiğit Özyiğit, M. (2016). Süpervizyon ilişkisi: Psikolojik danışma süpervizyonunda kritik bir öge. *Ege Eğitim Dergisi*, 1, 225-257.
- Meydan, B. ve Denizli, S. (2018). Turkish undergraduate supervisees' views regarding supervisory relationship. *Eurasian Journal of Educational Research*, 74, 1-24, DOI: 10.14689/ejer.2018.74.1
- Muse-Burke, J. L., Ladany, N. ve Deck, M. D. (2001). The supervisory relationship. İçinde: L. J. Bradley ve N. Ladany (Editör). *Counselor supervision: Principles, process and practice* (28-62). Hove: Brunner-Routledge.
- Nelson, M. L. ve Friedlander, M. L. (2001). A close look at conflictual supervisory relationships: The trainee's perspective. *Journal of Counseling Psychology*, 48(4).
- Norton, R. A. ve Coleman, H. L. K. (2003). Multicultural supervision. The influence of race-related issues in supervision process and outcome. İçinde D. B. Pope Davis, H. L. K.

- Coleman, W. M. Liu ve R. L. Toporek (Ed.), *Handbook of multicultural competencies in counseling and psychology* (s. 114-134). California: Sage Publications.
- Pamukçu, B. (2011). *The investigation of counseling self-efficacy levels of counselor trainees*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Priest, R. (1994). Minority supervisor and majority supervisee: Another perspective of clinical reality. *Counselor Education and Supervision*, 34(2), 152-158.
- Ramos-Sanchez, L., Esnil, E., Goodwin, A., Riggs, S., Touster, L. O., Wright, L. K. ve Rodolfa, E. (2002). Negative supervisory events: Effects on supervision and supervisory alliance. *Professional Psychology: Research and Practice*, 33(2), 197-202.
- Siviş Çetinkaya, R. ve Kararımak, Ö. (2012). Psikolojik danışman eğitiminde süpervizyon. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 107-121.
- Speight, S. L., Myers, L. J., Cox, C. I. ve Highlen, P. S. (1991). A redefinition of multicultural counseling. *Journal of Counseling and Development*, 70, 29-36.
- Soheilian, S. S., Inman, A. G., Klinger, R. S., Isenberg, D. S. ve Kulp, L. E. (2014). Multicultural supervision: Supervisees' reflections on culturally competent supervision. *Counseling Psychology Quarterly*, 27(4), 379-392.
- Sue, D. W., Arrendondo, P. ve McDavis, R. J. (1992). *Multicultural counseling competencies and standards: A call to professionals*. www.aca.org adresinden 4 Nisan 2007 tarihinde elde edilmiştir.
- Ülker Tümlü, G., Balkaya Çetin, A. ve Kurtyılmaz, Y. (2015, Ekim). Psikolojik danışman adaylarının bireyle psikolojik danışma oturumlarının değerlendirilmesi. 13. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Mersin, Türkiye.
- Vontress, C. E. (2002). The making of a culturally competent counselor. İçinde W. J. Lonner, D. L. Dinnel, S. A. Hayes ve D. N. Sattler (Ed.), *Online readings in psychology and culture* (Unit 10, Chapter 1), (<http://www.wvu.edu/~culture>), Center for Cross-Cultural Research, Western Washington University, Bellingham, Washington USA.
- Wong, L. C., Wong, P. T. ve Ishiyama, F. I. (2013). What helps and what hinders in cross-cultural clinical supervision: A critical incident study. *The Counseling Psychologist*, 41(1), 66-85.
- Zeren, Ş. ve Yılmaz, S. (2011, Ekim). Bireyle psikolojik danışma uygulaması dersini alan öğrencilerin süpervizyona bakış açıları: Yeditepe Üniversitesi örneği. XI. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Selçuk, İzmir, Türkiye.

Extended Abstract

In explaining the meaning of human behavior, it is important to examine individuals' cultural backgrounds (Vontress, 2002). However, cultural factors tend to be disregarded in counseling unless these factors are considered as problems (Coleman, 1999). Whereas, the counseling process is inherently multicultural; because, ethnicity, gender, sexuality, religion, socioeconomic status, and other cultural variables impact thoughts, assumptions, and behaviors of individuals (Speight, Myers, Cox, & Highland, 1991). Cultural variables play an important role in identifying the quality of the supervisory relationship between supervisor and supervisee. A multicultural supervisory relationship can be defined as the relationship in which the supervisors are positive in examining the multicultural subjects of clients and supervisees by using multicultural activities (Fukuyama, 1994; Killian, 2001; Lawless, Gale, & Bacigalupe, 2001).

In recent years, importance of multicultural supervisory relationship has been frequently mentioned (Burkard et al., 2006; Garrett et al., 2001; Gatmon et al., 2001; Inman, 2006). In Turkey, although there has been a significant increase in studies regarding supervision (e.g. Aladağ, 2014; Aladağ & Kemer, 2016; Aladağ & Bektaş, 2009; Atik, 2015; Atik et al., 2016; Denizli et al., 2009; Büyükgöze-Kavas, 2011; İlhan et al., 2015; Koç, 2013; Meydan, 2015b; Ülker Tümlü et al., 2015; Zeren & Yılmaz, 2011); multicultural supervision was mentioned only in a few studies (Kağncı, 2015a; Kararımak, 2015; Siviş Çetinkaya ve Kararımak, 2012); and, no study regarding multicultural supervisory relationship was found. In this regard, the aim of the present study is to discuss the roles and responsibilities of supervisors in establishing multicultural supervisory relationship and the factors that facilitate and hinder this process. By considering the culturally diverse nature of Turkey, it is believed that concentrating on how multicultural supervisory relationship can be established, supervisors' roles, responsibilities and factors effecting establishing this relationship may contribute to the supervision process.

Multicultural Counseling Competencies

“Diversity and Advocacy Considerations” is one of the twelve sections of Best Practices in Clinical Supervision endorsed by Association for Counselor Education and Supervision in 2011 (Borders, 2014). “Diversity” is also one of the main domains in American Psychological Association (APA) Guidelines for Supervisions (APA, 2014). According to this guideline supervisors a strive to develop and maintain self-awareness regarding their diversity competence, which includes attitudes, knowledge, and skills, b) planfully strive to enhance their diversity competence to establish a respectful supervisory relationship and to facilitate the diversity competence of their supervisees, c) recognize the value of and pursue ongoing training in diversity

competence as part of their professional development and life-long learning, d) aim to be knowledgeable about the effects of bias, prejudice, and stereotyping. When possible, supervisors model client/patient advocacy and model promoting change in organizations and communities in the best interest of their clients/patients, e) aspire to be familiar with the scholarly literature concerning diversity competence in supervision and training. Supervisors strive to be familiar with promising practices for navigating conflicts among personal and professional values in the interest of protecting the public.

Multicultural counseling competencies are leading as a professional competence of counselors in the 21st century (Kağnıcı, 2013) and in Turkey; these competencies should be included in counselor education. When the multidimensional structure of multiculturalism is considered, it is clear that Turkey has a multicultural structure with lesbians, bisexuals, trans individuals, poors, elders, women, handicapped individuals, Yezidis, Assyrians, Arabs, Armenians, Rums, Kurdish individuals, Romans, Cherkes, Laz, and Alevi (Kağnıcı, 2015a). With this in mind, establishing a multicultural supervisory relationship with undergraduate and graduate supervisees in Guidance and Counseling Programs is a responsibility of the supervisors. In other words, in the context of multicultural supervision, multiculturalism and diversity competencies, establishing a multicultural supervisory relationship is under the responsibility of supervisors (Ancis & Marshall, 2010; Fong & Lease, 1997; Fukuyama, 1994; Killian, 2001; Ladany et al., 1996; Muse-Burke et al., 2001). This responsibility is two-directional. The supervisor should be equipped with multicultural supervision competencies and the supervisor should provide multicultural competence to supervisees. This situation makes it necessary to establish a strong supervisory relationship.

The Roles and Responsibilities of Supervisors for the Establishment of Multicultural Supervisory Relationship

A multicultural supervisory relationship is built on the values, worldviews, and beliefs of the supervisors and supervisees (Constantine, 1997, as cited in Gatmon et al., 2001). It is stated that if the cultural impacts of supervisory relationship are disregarded, this could cause conflict between the supervisor and the supervisee throughout the supervisory process (Cook & Helms, 1988). Also, it is pointed out that failure to handle cultural issues in supervision may cause misunderstanding and ruptures between the supervisor and the supervisee (Constantine, 1997, as cited in Gatmon et al., 2001). At this point, as frequently emphasized in the literature, supervisors have several roles and responsibilities to establish a multicultural supervisory relationship. Supervisors' awareness, providing a secure environment during supervision, preparing supervisees to have multicultural competencies, and being facilitative and educative during supervision are some of the roles and responsibilities of supervisors for

establishing a multicultural supervisory relationship (Ancis & Marshall, 2010; Burkard et al., 2006; Cook, 1994; Fong & Lease, 1997; Hird et al., 2001; Killian, 2001; Ladany et al., 1996; Lawless et al., 2001; Muse-Burke et al., 2001; Priest, 1994; Wong et al., 2013). Supervisors can also use semi structured questions in supervision as “How your world view effect your expectations and goals about counseling process and supervision?”, “What kind of assumptions do you have about client based on your own world view and cultural values?”, “How do you feel about client’s ethnicity?”, “Which cultural factors affect your cultural identity?” and “What kind of difficulties do you feel when working with culturally different clients?” (Constantine, 1997, as cited in Gatmon et al., 2001; Cook, 1994).

The Role of Multicultural Supervisory Relationship in Supervision

The literature has indicated that a multicultural supervisory relationship have impacts on supervisees, supervision process, clients, and counseling process. When findings of studies were examined in detail, it was clear that a multicultural supervisory relationship impacts effectiveness of supervision; supervisees’ supervision satisfaction, emotions, and attitudes towards supervisor and supervision process (Burkard et al., 2006; Gatmon et al., 2001; Hird et al., 2001; Inman, 2006); effectiveness of therapeutic relationship with client and client outcome (Ancis & Marshall, 2010; Burkard et al., 2006; Gatmon et al., 2001). Multicultural supervisory relationship helps supervisors to learn and become aware of cultural issues. Moreover, supervisors gain multicultural competences through this relationship (Constantine, 1997, cited in Gatmon et al., 2001; Killian, 2001; Lawless et al., 2001; Leong & Wagner, 1994). Also in their studies Hird, Cavalieri, Dulko, Felice and Ho (2001) found that when cultural issues are openly discussed with supervisors, supervisees’ satisfaction level increases. Gatmon and colleagues (2001) underlined that multicultural supervisory relationship also helps supervisees to include cultural issues to their relationships with their own clients.

The Factors That Have Impact on Multicultural Supervisory Relationship

In the literature, it is stated that there are some factors which facilitate or hinder the multicultural supervisory relationship. In brief, supervisors’ own cultural background, experiences, awareness of their own prejudices, willingness to talk about these issues during supervision, and openness to talk about other culture-related issues during supervision facilitate the establishment of a multicultural supervisory relationship (Ancis & Marshall 2010; Fukuyama, 1994; Killian, 2001; Lawless et al., 2001). There are also supervisee related factors that facilitate multicultural supervisory relationship. One of these factors is supervisee’s willingness to become more about his/her values and beliefs; supervisee’s capacity to effectively evaluate multicultural competencies (Ancis & Marshall, 2010) and also their self-disclosure behaviors. However, hidden agendas related to culture during supervision, involuntary racist behaviors and

conversations, prejudices for certain cultural characteristics, and unwillingness to talk about cultural issues during supervision hinder the establishment of a multicultural supervisory relationship (Cook, 1994; Fong & Lease, 1997; Killian, 2001; Priest, 1994).

Conclusion

As a result, the supervisory relationship is fundamental in determining the effectiveness of supervision (Bernard & Goodyear, 2009). When the multicultural nature of counseling is considered, it becomes clear that multicultural supervisory relationship should be formed in the supervision process. International literature emphasizes multicultural supervision competencies. Similarly, multicultural supervisory relationship is also one of the essential research topics in supervision literature. In the related literature, there are facilitative and hindering factors that affect the multicultural supervisory relationship. It is believed that paying attention of counselor educators towards multicultural supervisory relationship in Turkey, working for the establishment of a multicultural supervisory relationship, and evaluating the factors that affect this relationship are necessary to increase the effectiveness of the supervision process.